С.А."Д.А.Ценов" Свищов
Вх.№ 93.ВР-12/15.08.2022

До
Членовете на Научно жури
СА „Димитър А. Ценов“
катедра “ЗСД”
Свищов

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Людмил Найденов, Икономически университет – Варна, (научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”), **член на научно жури** в процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в СА „Д. А. Ценов” – Свищов на **докторант** Жанета Емилова Ангелова по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)”

Изготвил становището: доц. д-р Людмил Найденов
Автор на дисертационния труд: Жанета Емилова Ангелова
Тема на дисертационния труд: „Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България”

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Обект и предмет

Обект на изследване е функционирането на пенсионното осигуряване, дефинирано като основен елемент на социалноосигурителните системи в България. За предмет на разработката са изведени „социално-икономическите характеристики на публичното пенсионно осигуряване и организационните измерения на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, като част от публичните пенсии за трудова дейност в България” (с. 6).

2. Обем

Общият обем на дисертационния труд е 210 страници, 196 от които основан текст, в т.ч. увод, изложение в три глави, заключение, декларация за оригиналност и достоверност и списък на използваните литературни,

нормативни и интернет източници. В основния текст са включени 22 таблици и 19 фигури.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е логична и научно издържана. Същата отразява обекта, предмета, целите и задачите на изследването и представлява добра основа за тяхното постигане. Точно е формулирана изследователската теза, която намира израз в твърдението, че „създаденият организационен порядък на публичната пенсионноосигурителна защита в България, макар и да отчита участието в осигуряването при формиране размерите на предоставяните пенсии за осигурителен стаж и възраст, включва прилагането на универсален механизъм за административно въздействие, отдаващ приоритет на тяхното социално адаптиране, без нужното диференциращо обвързване с персоналния осигурителен принос на покровителстваните лица" (с. 6). Тезата коректно отразява съдържанието и основните приносни моменти в дисертационния труд. В трите глави на научното изследване намират отражение: икономическите и социални аспекти на пенсиите за трудова дейност при старост (глава първа); организационно-икономическите характеристики на пенсионното осигуряване и пенсиите за трудова дейност при старост в България (глава втора); състоянието, проблемите и перспективите за развитие на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България (глава трета).

4. Литература

В дисертационния труд авторът използва значителен брой български и чуждестранни източници (общо 154 литературни, нормативни, статистически и интернет източници, от които 17 на латиница). Същият е систематизиран и анализиран с оглед конкретните параметри на изследването Следователно докторантът стъпва на богат и разнообразен набор от научна литература и емпирични данни, които в дисертацията са ползвани добросъвестно и коректно са цитирани.

5. Приложения

Към дисертационния труд няма приложения, свързани с проблематиката в основното изложение. Приложена е Декларация за оригиналност и достоверност.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. *Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем*

В условията на стопански и обществени трансформации, на циклични икономически и финансови кризи и на COVID-пандемия, въпросите относно социалната сигурност придобиват особена важност. В тази връзка разработката на Жанета Ангелова е навременно, цялостно и задълбочено проучване относно значимостта на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, като предпоставка за постигане на социална сигурност и повишаване стандарта на живот на възрастните хора. Актуалността на научния продукт намира допълнителна аргументация при отчитане на авторовото изследване и оценка на възможностите за оптимизиране на свързаната с пенсиите за осигурителен стаж и възраст организационна рамка. Във връзка с разработеността на проблематиката докторантът коректно отбелязва приноса на редица български и чуждестранни учени, но заключава че липсват цялостни изследвания „на възможностите за поставяне на социалните измерения на отпусканите пенсии в организационно-икономическите рамки на еквивалентността на провежданата пенсионноосигурителна защита“ (с. 6).

Дисертационният труд е разработен задълбочено, отговаря на основните предпоставки за качествен научен продукт и на минималните национални изисквания, свързани с процедурата за придобиване на ОНС „доктор”. В основното изложение са застъпени както теоретични, така и методологически и практико-приложни аспекти. Разработката впечатлява с подчертано авторово присъствие и компетентни анализи, коментари, обобщения и заключения.

2. *Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд*

Анализираните от докторанта въпроси позволяват да се заключи, че Жанета Ангелова е не само добре запозната със степента на разработеност на засегнатите от нея проблеми в специализираната икономическа литература, но и познава в дълбочина практическите достижения в областта на публичното пенсионно осигуряване и организационните измерения на пенсиите за осигурителен стаж и възраст. Използваният в разработката език (стил) е строго научен като отсъстват двусмислени твърдения. Аргументите, на които се базира

докторант Жанета Ангелова, са изградени на основата на задълбочен анализ, обобщенията и изводите са добре обосновани и логически съвместими. Резултатите от научното изследване са оформени и представени разбираемо, логично и прецизно.

Обемът на дисертационния труд е оптимален и балансиран по отношение на структурата.

Използваният в научното изследване инструментариум се основава на класически научни методи: исторически и логически анализ и синтез, методи на индукцията и дедукцията, динамичен, факторен и сравнителен анализ, графичен метод, метод на експертните оценки, статистико-математически методи. Анализираните данни са коректни и систематизирани на база официална статистическа информация. Множеството авторови изчисления са прецизни и представляват надеждна основа за направените изводи и отправените предложения.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът отговаря на структурата и съдържанието на дисертационния труд и коректно отразява неговите достойнства.

4. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът има три публикации, пряко свързани с темата на дисертационния труд: една студия, една статия и един научен доклад. Студията е публикувана в Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти на СА „Д. А. Ценов – Свищов", а статията – в електронното списание „Диалог". Ръкописите на същите са обсъдени на заседания на катедра „Застраховане и социално дело" и са рецензирани от утвърдени в социално-застрахователната област специалисти. Докладът е презентиран, а основните постановки в него - аргументирани и дискутирани пред участниците (вкл. от практиката) в проведен научен форум (Международна научно-практическа конференция).

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. Наличие на нови научни идеи и резултати с мнение за тяхната значимост

Най-общо някои от положителните моменти в дисертационния труд могат да се систематизират по следния начин:

1. Аргументирано и точно, оценявайки положителните страни на различни авторови виждания, докторантът надгражда концептуалната рамка на понятията „социално осигуряване", „публично пенсионно осигуряване", „публични пенсии за трудова дейност", „контрибутивни пенсии при старост". Тезата, че „солидарността между поколенията е основа на прилагания в социалното осигуряване колективен еквивалент, но едва ли може да послужи като достатъчно убедително основание за социално уеднаквяване на номиналния размер на плащанията, извършвано без оглед на персоналното участие в осигурителния процес" (с. 61) е коректна и добра база за отправяне на предложения за реформи. Висока положителна оценка заслужава и анализът на подходите, свързани с определяне размерите на осигурителните плащания при старост и на механизма за формиране на техния размер в избрани страни от ЕС.

2. Точно и изчерпателно е очертана еволюцията на пенсионното осигуряване и на пенсиите за трудова дейност при старост в България. Приведени са обобщаващи разсъждения относно систематизацията на организационните аспекти на публичното пенсионно осигуряване при старост, в т.ч. на придобиването право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, на определянето размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст и на социалното адаптиране размера на пенсиите за осигурителен стаж и възраст.

3. Задълбочено и аргументирано, на основата на коректни емпирични данни за периода 2000 – 2020 г., авторът прави количествена характеристика на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България, анализира и оценява техните социални измерения и финансово-организационни аспекти. Изцяло се солидаризираме с авторовото виждане, че „оценката на социалната значимост на пенсиите за осигурителен стаж и възраст може да бъде формирана въз основа на съпоставката ѝ с величини, имащи пряко отношение към стандарта и качеството на живот в страната" (с. 155).

4. Висока положителна оценка заслужава анализът на състоянието и тенденциите в развитието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст през периода 2021-2022 г., както и изведената необходимост от усъвършенстване на тяхната организационна рамка. Предложението за преминаване към двукомпонентен модел за формиране размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст (базов компонент и надграждащ компонент, ориентиран към

диференциация на размера на пенсията съобразно персоналния осигурителен принос) е с важно теоретико-практическо значение.

5. Изведена е постановката, че двукомпонентният модел за формиране на размера на пенсиите за осигурителен стаж и възраст се определя и поддържа във времето като относително равнище на 1 лв. базов осигурителен доход. Аргументирано са очертани специфичните характеристики на базовия и надграждащия компонент, като алтернатива на прилаганите в момента ограничителни административни условия. Извършена е задълбочена и обоснована оценка на ефекта от отправените предложения.

Анализът на положителните страни на разработката потвърждава убеждението, че научното изследване е посветено на интересна, актуална и дисертабилна тема. Теоретичните постановки са изяснени задълбочено, изводите са аргументирани, „формулираните предложения за преминаване към двукомпонентен модел за определяне на относителен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст на 1 лв. базов осигурителен доход притежават капацитет за постигане на рационален баланс между желаната социална адекватност и базираната на осигурителния принос необходима диференциация на осигурителните плащания в България, като алтернатива на използваните към момента ограничителни административни въздействия на изхода на пенсионноосигурителната система" (с. 198).

IV. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Разработеният добросъвестно и представен за рецензиране дисертационен труд на тема „Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България" отговаря на утвърдените стандарти за научно изследване с цел придобиване на образователната и научна степен „доктор". Авторът доказва в изложението на разработката уменията точно да изяснява теоретични постановки, да прави аргументирани изводи и обосновани предложения. Стилът на разработката е изследователски, с ясно откроено авторово участие.

Логичната постройка на разработката, съобразена с основната изследователска теза, прецизният анализ, аргументираните изводи и обобщения ми дават основание да предложа на членовете на уважаемото Научно жури да

дадем своя положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор" по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)" на Жанета Емилова Ангелова.

Подписът е заличен
на основание
чл. 4, ал. 1
от Регламент 679/2016 г.

Варна

юли, 2022 г.

Изготвил становището:

(Доц. д-р Людмил Найденов)